herpy

GEKKOER

Eublepharis turcmenicus

En bakkelevende gekko med bevegelige øyelokk fra de steinete forbergene i Kopet Dag i Turkmenistan og det nordlige Iran. *Eublepharis turcmenicus* er en sjelden gjest i terrarier, og mye av stellet bygger på den nære slektningen *Eublepharis macularius*: tørt og varmt om dagen, kjøligere om natten, levende insekter og en lang, kjølig vinterhvile hvis dyrene skal formere seg.

Familie: Eublepharidae Engelsk: Turkmenistan eyelid gecko Tidligere navn: *Eublepharis turkmenicus* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**17-25 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**15-20 år**
Aktiv	**I skumringen og om natten**
Levevis	**Klippelevende og bakkelevende**
Biotop	**Halvørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-26 °C**
Varmeplass	**35-37 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**30-40 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 1
Vinterhvile	**13-14 °C** 12-13 uker
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**18 mnd.**
Kullstørrelse	**2 egg**
Inkubasjon	**57 dager** ved 27 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Eublepharis turcmenicus er en bakkelevende gekko i familien Eublepharidae, som er gekkoer med bevegelige øyelokk. Det skiller dem fra de fleste andre gekkoer, hvis øyne er dekket av et gjennomsiktig skjell. Arten mangler også de klebrige lamellene under tærne som gjør mange andre gekkoer til klatrere. Den bruker i stedet tærne til å løpe og grave på stein og jord.

Arten ble foreslått i 1977 av Ilya Darevsky og beskrevet fullt ut i 1978. Det vitenskapelige navnet henviser til Turkmenistan, der den ble funnet. Arten står nær *Eublepharis macularius*, og i eldre litteratur ble den av og til regnet med til den arten. Skrivemåten *E. turkmenicus* sees også, men er en ugyldig endring av navnet.

Som alle gekkoer i slekten kan den kaste halen (autotomi) hvis den blir grepet eller redd. Halen brukes dessuten som lager for fett. Størrelsen er usikker, og faktaboksens 17-25 cm inkludert hale er lånt fra *E. macularius*.

Arten er sjelden i fangenskap, og bare få dyr fanges og selges som terrariedyr. Den ble første gang oppdrettet i fangenskap i 1994, og metodene fra *E. macularius* virker ikke uten en lang, kjølig vinterhvile. Det bør man ha i tankene før man skaffer seg en.

Utbredelse og leveområde

Eublepharis turcmenicus finnes i det sørlige Turkmenistan og det nordlige Iran. I Turkmenistan lever den i fjellkjeden Kopet Dag. Typelokaliteten angis både som nær Ashgabat og ved Baharly (tidligere Bäherden) i Kopet Dag. I Iran finnes den øst for Det kaspiske hav og sørover til provinsen Razavi Khorasan.

Kirgisistan er også nevnt i noen oversikter over utbredelsen, men det er usikkert og er ikke tatt med på kartet.

> **Naturlig utbredelse:** Turkmenistan og Iran.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever på steinete forberg og skråninger opp til omtrent 1000 meters høyde, i klippefylt terreng med spredte busker, trær og urter. Typisk finnes den mellom 500 og 1000 meter over havet. Om dagen skjuler den seg i sprekker, under steiner og i underjordiske huler som andre dyr har gravd, og om kvelden og natten søker den føde på bakken.

Klimaet i Kopet Dag er tørt med en tydelig kald årstid. Fra oktober til midten av april holder dyrene seg ofte i skjul, og aktiviteten er størst i de varmere månedene. Arten er insektetende, men kan også ta små virveldyr. Bestanden regnes som stor, og arten er ikke truet.

Stell

TERRARIET

Innredningen bygger på *Eublepharis macularius*, som lever under lignende forhold. Et voksent dyr trenger et terrarium på minst 90 × 45 × 45 cm (lengde × bredde × høyde), tilsvarende et gulvareal på omtrent 0,4 m². Bunnarealet er det viktigste, for gekkoen lever på bakken. Større er bedre, så lenge innredningen gir både et varmt og et kjølig område.

Innred med minst to skjul, ett i den varme enden og ett i den kjølige. Dertil kommer et fuktig skjul der dyret kan skifte hud. Lag gjerne flate steiner og røtter til å klatre på og til å gjemme seg under.

Som bunn fungerer en løs, naturlig blanding av hagejord, sand og leire, pakket minst 10 cm tykt, slik at dyret kan grave. Bunnen må være helt tørr før dyret kommer inn. Unngå barkflis, trespon, kokosfiber alene og kalksand, som kan gi forstoppelse hvis dyret svelger det. Er dyret sykt eller svakt, kan kjøkkenpapir eller steinfliser brukes i en periode. Terrariet må ha et nettlokk eller annen god ventilasjon.

To dyr bør ikke holdes sammen, med mindre terrariet er stort og du kan skille dem med en gang. Uenighet mellom dyr ender ofte i bitt, avkastede haler og i verste fall brukne knokler. Hold derfor helst dyret alene.

TEMPERATUR

Eublepharis turcmenicus må ha en tydelig temperaturgradient. Om dagen skal lufta være 25-26 °C og overflaten under varmekilden 35-37 °C, og om natten faller temperaturen til 20-23 °C. Det tilsvarer omtrent anbefalingene for *E. macularius*, der den kjølige enden holdes på 21-25 °C og et varmt skjul på 32-33 °C.

En nattlig avkjøling er sunnere enn konstant varme. Skal det brukes ekstra varme om natten, så bruk en keramisk varmeemitter uten lys. Fargede nattpærer forstyrrer dyrets døgnrytme og må unngås.

Best er en halogen- eller glødepære over terrariet, fordi den gir varme på samme måte som solen. Start med ca. 50 W og juster etter avstand og romtemperatur. Mål alltid overflatetemperaturen med et infrarødt termometer og lufttemperaturen med et digitalt termometer. Varmesteiner blir ofte for varme og kan gi brannskader.

I naturen holder arten seg i skjul fra oktober til midten av april. Skal dyrene formere seg, er en vinterhvile på omtrent tre måneder ved 13-14 °C nødvendig. Bare friske, velnærte voksne dyr bør kjøles ned, og temperaturen senkes og heves gradvis.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra tørre omgivelser og trenger tørr luft på 30-40 %, som tilsvarer fuktigheten i de fleste hjem. Et nettlokk eller annen god ventilasjon holder lufta tørr. Korte stigninger er ufarlige, så lenge ventilasjonen er god.

Til gjengjeld må dyret ha et fuktig skjul ved hudskifte. Fyll det med fuktig jord eller vermikulitt og plasser det i den kjølige enden. Fuktigheten i skjulet skal være 70-80 %. Unngå fuktig sphagnum og strimlet papir, som dyret kan komme til å svelge. Hudskifteproblemer hører til de hyppigste feilene i stellet.

Sett fram en stabil, lav skål med friskt vann som skiftes jevnlig. Den må ikke være så dyp at dyret kan drukne, og dyret må lett kunne komme opp av den. Ikke tilsett vitamindråper i vannet.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

LYS OG UVB

Arten er mest aktiv i skumringen og om natten og kan leve uten UVB når fôret inneholder D3-vitamin. Nattaktive gekkoer utnytter likevel UVB og har nytte av det når de får sjansen. Som for *E. macularius* anbefales derfor et svakt UVB-lys til skyggedyr (Ferguson-sone 1).

Målet er en UV-indeks på 0,5-1,5 på det stedet der dyret ligger varmest, og null i den andre enden, slik at dyret kan velge. Lyse, ensfargede dyr er mer følsomme og bør ha mindre. Monteres lampen over et nettlokk, tar nettet en del av UV-lyset, så avstanden må måles med en UV-måler. UVB-rør mister styrke med tiden og må skiftes hvert år.

Hold lyset tent omtrent 12 timer i døgnet. Om natten skal det være mørkt.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Gekkoen lever av insekter og skal ikke ha grønnsaker eller frukt. I naturen tar den også små virveldyr, men det er ikke nødvendig i fangenskap. Gi en blanding av minst tre slags insekter, for eksempel sirisser, melormer, dubia-kakerlakker, silkeormer og svart soldatflue-larver. Voksormer og store melormer er fete og gis høyst én gang i uken.

Gi så mange passe store insekter som dyret spiser på 15 minutter. Unge dyr fôres daglig, unge voksne annenhver eller hver tredje dag. Voksne dyr med en hale som er tykkere enn halsen, kan fôres hver femte dag. La ikke insekter bli igjen i terrariet, for sirisser kan spise av dyret mens det sover. Fang aldri insekter i hagen.

Insektene skal fôres godt i minst et døgn før de gis videre. Pudre dem med kalk uten D3 hvis terrariet har UVB, ellers med kalk med D3. Gi et multivitamin med A-vitamin (ikke betakaroten) én gang i uken til unge dyr og annenhver uke til voksne. Dyret kan ta pause fra spisingen i uker eller måneder i yngletiden eller i en kald periode. Det er normalt hvis vekten holder seg noenlunde.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Eublepharis turcmenicus er en rolig gekko, og håndteringen følger *E. macularius*: Dyret kan håndteres når det har fått to ukers ro til å venne seg til det nye, og når det har spist normalt. Start med korte økter på fem minutter, og bygg sakte opp. Sitt lavt ved gulvet, støtt både ben, kropp og hale, og la dyret gå fritt fra hånd til hånd. Ta aldri tak i halen.

Før paring sender hann og hunn ut lave, kvitrende lyder. Hos *E. macularius* kan dyret dessuten klikke, pipe, gjø eller skrike. Pipende lyder under håndtering betyr at det er misfornøyd. Raske halevift sees ved jakt og paring. Sakte halevift med hevet rygg er et tydelig tegn på at dyret vil være i fred.

I naturen deler dyrene gjerne skjul om dagen, men går hver for seg om natten. I fangenskap er det sikrest å holde dem enkeltvis.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene har en rekke porer foran kloakken og to ovale buler bak den, der hemipenis ligger. Hunnene mangler både porer og buler. Hos *E. macularius* er kjønnsbestemmelsen sikrest når dyret er 13-15 cm langt. Hos *E. turcmenicus* kan en oppdrettet hunn pares som 18 måneder gammel etter sin første vinterhvile; tallet bygger på få dyr. Hunnene bør være fullt utvokste og i god hold før de brukes til avl.

PARRING

Uten vinterhvile gir metodene fra *E. macularius* ingen befruktede paringer hos *Eublepharis turcmenicus*. Gi dyrene en vinterhvile på tre måneder ved 13-14 °C, slik at de kommer ut av hvilen i mars. Hold dem deretter hver for seg en måned, og sett så én hann av gangen til hunnen. Paringen foregår om natten. I naturen er dyrene i skjul fra oktober til midten av april, og paringen foregår trolig etterpå.

Hunnen må være frisk og i god hold. Følg med på bitt og skrammer ved introduksjonen, og skill dyrene med en gang hvis det går galt.

EGGLEGGING OG KULL

Et kull består vanligvis av to egg; opptil tre er også angitt. Eggene legges i begynnelsen av juni og graves omtrent 8 cm ned i en sandholdig bunn. Hos *E. macularius* kan en hunn legge opptil seks kull i året, men for *E. turcmenicus* er antallet ikke kjent. Sett derfor en eggleggingskasse med fuktig jord eller vermikulitt i terrariet, for eksempel i et skjul i den kjølige enden.

Hunnen bruker mye kalk på eggene. Gi henne kalkpulver uten D3 i en liten skål, og la henne selv ta det hun trenger. Gi rikelig med insekter, og følg med på vekten.

INKUBASJON

Eggene flyttes forsiktig til en liten boks med fuktig perlitt eller vermikulitt uten å bli vendt. Ved 27 °C klekkes eggene etter omtrent 57 dager; tallet bygger på få egg. Til sammenligning klekkes egg av *E. macularius* etter 45-53 dager ved 28 °C. Hos *E. macularius* avgjør inkubasjonstemperaturen kjønnet; om det også gjelder for denne arten, er ikke undersøkt.

Boksen må ha et par små luftehull og stå på et sted med stabil temperatur. Bruk en inkubator hvis romtemperaturen svinger. Egg som faller sammen og blir muggne, er som regel døde.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Ungene måler omtrent 8 cm inkludert hale ved klekkingen. De skal sitte enkeltvis i en liten boks med kjøkkenpapir eller en lett fuktig bunn, et lite skjul og et fuktig skjul, og de skal ha en liten vannskål med lav kant. De første dagene lever de av plommen, og deretter skal de ha små sirisser og voksmøllarver, pudret med kalk og vitaminer, hver dag.

Hold dem enkeltvis eller bare med dyr av samme størrelse, og vei dem jevnlig.

Helse og vanlige feil

De typiske problemene hos *Eublepharis turcmenicus* er de samme som hos den nære slektningen *E. macularius*:

- Hudskifteproblemer, der hudrester sitter fast på tær og hale. Gi et fuktig skjul og løsne restene forsiktig med lunkent vann.
- For lite kalk og D3-vitamin, som gir beinsykdom med bløt kjeve, krumme ben og manglende evne til å løfte brystet fra bakken. Pudre alle insekter, og gi UVB.
- Forstoppelse (impaksjon) etter inntak av fin sand, barkflis eller andre bunnmaterialer. Bruk en passende bunn og ikke fôr på bunnen.
- Mistede haler etter håndtering eller slagsmål. Den vokser ut igjen, men ser annerledes ut.
- Luftveisinfeksjon hvis terrariet er for fuktig og dårlig ventilert.

Dyr skjuler sykdom godt. Vei derfor dyret hver uke og skriv ned vekt, appetitt og hudskifte. Vekttap er ofte det første tegnet. Søk veterinær med erfaring med reptiler hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker utenfor en kjølig periode eller virker slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.